

Oponentský posudek disertační práce PhDr. Martina Součka: *Ruská emigrace vnější a vnitřní. Nesoustavné dějiny jednoho kulturního fenoménu.*

V úvodu autor nastiňuje cíle své práce: 1) „dokumentovat a vysvětlit charakteristiky ruského duchovního vývoje“; a v souvislosti s tím explikovat 2) „také zvláštnosti ruské historie, filozofie či umění“ (s. 5). K tomuto ambicióznímu projektu, o nějž, jak známo, už usilovalo mnoho významných intelektuálů od 19. století až po současnost, se připojuje snaha „pochopit ruskou duši“, resp. „velikou ruskou duši“ (tamtéž). Tato dikce naznačuje, že součástí práce bude do určité míry také empatie i emfáze jakožto příznaky výrazného zaujetí pro sledovanou rozlehlou oblast.

Seznam pramenů a literatury svědčí o značné obeznamenosti jak s primární, tak i se sekundární literaturou, z níž bych vyzdvíhl především současné české rusisty a slavisty (Z. Mathauser, M. C. Putna, V. Svatoň, L. Zadražil, T. Glanc), kteří navazují na dlouhou tradici a podněty českého myšlení o ruské kultuře a Rusku, ale také na základě vlastních interpretací ruské literatury i jejího srovnávání s jinými kulturami navrhuji původní teoretické koncepty. Tímto směrem se však dis. práce PhDr. Martina Součka neubírá. Jeho zaměření nejvíce konvenuje, jak se mi zdá, filozofická, politickofilozofická a duchovědná orientace – opírající se samozřejmě o znalost sociohistorických faktorů, podmínek a zvláštností ruského života – v přístupech T. G. Masaryka, J. Slavíka a v naší současnosti hlavně V. Svatoně. U těchto osobností snaha pochopit a vysvětlit Rusko souvisí jednak se souběžně komprehensivním a kritickým přístupem k problematice, jednak s tendencí reflektovat ruskou skutečnost prizmatem stěžejních filozofických nebo politických koncepcí a velkých komparativních typologií (Východ–Západ). Jak dokládá kandidátova práce,

inspirací pro to jsou často samotné tradice ruského myšlení a ustřední témata ruských spisovatelů, intelektuálů, myslitelů.

Práce Martina Součka ponechala stranou, celkem pochopitelně (byť tak mohla vytvořit jistou komplementární paralelu), linii kritické distance, vystrízlivění i ironie českých literátů tváří v tvář skličujícímu Rusku, zahájenou, jak známo, Obrazy z Rus Karla Havlíčka Borovského, pokračující třeba Vilémem Mrštíkem (viz pocit nejen geografické, ale jaksi i metafyzické cizosti v jeho Listech z Nižního Novgorodu), Jaroslavem Haškem a dalšími.

Je-li klasifikačním kritériem předložené práce rozlišení vnější a vnitřní emigrace ruských intelektuálů a literátů, pak jejím hlavním vodítkem i nástrojem je, autorovými slovy, „pohled *zevnitř*“, to znamená sama prezentace jednotlivých názorů, škol a směrů. Kandidátův postup lze taky nazvat, jakkoli s jistou nadsázkou, manifestací - jevením (se), ukazováním (se) samotného problému. V této proceduře spočívá přitažlivost, ale i slabina dis. práce, inklinující k lineárně dokumentárnímu přístupu (obáhlé výňatky z děl, vzpomínek a myšlenek).

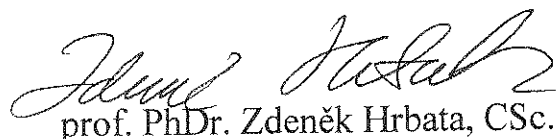
Na první pohled imponuje rozsah a záběr práce, jejímž cílem bylo usilovat o poměrně ucelené (i když nutně výběrové) historizující panoráma – od děkabristů po M. Cvetajevovou – duchovního (kulturního, literárního, politického...) života v soukolí ruské společnosti, tváří v tvář tvrdým až krutým podmínkám anebo v polemice s tradicí, tragičností skutečnosti i osudem. Práci formálně strukturují více či méně návazné medailony osobností s klasickou náplní: život, dílo, myšlenky, význam apod. Některé z nich jsou zřejmě převážně kompilační a reprodukující základní údaje (děkabristé), jiné, ty nejzdařilejší, představují prohloubený vhled do díla, osobnosti i ruské spirituality (Gogol, mystikové, Cvetajevová) a jsou, jak se domnívám, nejpůvodnějším příspěvkem k zvolené problematice.

Kultivovaně, zaníceně a se znalostmi tematiky napsanou dis. práci problematizuje „metoda“ nepřetržitých a někde neúměrně dlouhých citací ze

sekundární (ale i primární) literatury, které často zastupují autorovy vlastní komentáře a interpretace. Tak se práce na určitých místech stává jakousi antologií a vzdaluje se metodikám a kritériím odborné studie.

Práci doporučuji. S uvedenými výhradami souhlasím, aby PhDr. Martin Souček představil a obhajoval její výsledky a pojetí.

V Praze 4. ledna 2013

prof. PhDr. Zdeněk Hrbata, CSc.

ÚČL AV ČR

ÚČL LV FF UK